

УМОВНО-РЕФЛЕКТОРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗА ВИКОНАННЯ ДИСЦИПЛІН КІННОГО СПОРТУ КІНЬМИ УКРАЇНСЬКОЇ ВЕРХОВОЇ ПОРОДИ ЗАЛЕЖНО ВІД ТОНУСУ АВТОНОМНОЇ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ

В. І. Гладушко, Л. В. Кладницька
veronika5442@gmail.com

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна

Виконання кінськими спортивних вправ залежить від породи, особистих якостей, збудливості, провідності, гальмування у нервовій системі та її вплив на роботу внутрішніх органів, зокрема серцевого м'яза. Нервова регуляція роботи серця здійснюється зокрема автономною нервовою системою, яка поділяється на симпатичний і парасимпатичний відділи. Залежно від переважання тонусу того чи іншого відділу вегетативної нервової системи в організмі тварин фізіологічні процеси у тканинах та органах відбуваються неоднаково. Дисципліни кінного спорту потребують якісної індивідуальної підготовки кожної тварини. Розуміння процесів автономної нервової регуляції умовно-рефлекторної діяльності, роботи серця та інших систем організму допомагає вибрати той індивідуальний підхід до різних тренувальних заходів коней, оптимально підбирати для тварини фізичні навантаження і робити прогнози щодо її участі у тих чи інших дисциплінах спорту.

Мета роботи — дослідити умовно-рефлекторну діяльність за виконання різноманітних дисциплін кінськими української верхової породи залежно від тонусу автономної нервової системи.

Дослідження проводили на базі кінно-спортивної школи «Кипячка» на конях породи українська верхова різного віку і статі. У тварин визначали тонус вегетативної нервової системи за зміною показників частоти серцевих скорочень після подразнення очних яблук [Aschner B., Dagnini G., 1908]. Тварин-нормотоніків, симпатотоніків і ваготоніків сформували, відповідно, у три групи. Випробування умовно-рефлекторної діяльності проводили у коней дослідних груп за маршрутом конкуру 1, маршрутом конкуру 2 (ускладнений), пробігом на витривалість 5 км, швидкісним пробігом 1600 м. У тварин дослідних груп визначали час проходження маршруту, кількість помилок, збереженість умовних рефлексів з новачками на тренуваннях. Помилками вважали торкання кінцівками або збивання жердини при стрибках, відмову заходити на бар'єр, переляк перед новими елементами маршруту, відмову проходити маршрут, агресивну поведінку.

В обстежених коней української верхової породи встановлено тонус вегетативної нервової системи: симпатотоніки — 25 %, ваготоніки — 25 %, нормотоніки — 50 %. Коні-симпатотоніки УВП краще проявляють породні якості у конкурі з показником часу проходження маршруту $26,3 \pm 0,4$ ($P < 0,01$), ускладненого маршруту — $39,3 \pm 0,7$ с ($P < 0,05$) та швидкісних забігах на 1600 м — $343,7 \pm 19,4$ с ($P < 0,01$) порівняно з кінськими-нормотоніками. Під час виконання вправ стерігається тенденція до зменшення кількості помилок порівняно з нормотоніками. При роботі з новачками реєстрували гальмування умовних рефлексів. Коні-ваготоніки УВП ліпше зарекомендували себе у дистанційних пробігах на витривалість на дистанцію 5 км з часом пробігу $1654,3 \pm 22,0$ с ($P < 0,05$) порівняно з симпатотоніками. При роботі з новачками проявляли сформовані умовні рефлекси без гальмування. Коні-нормотоніки УВП показали найкращі результати у дистанційних пробігах на витривалість — $1565,3 \pm 32,1$ с ($P < 0,05$) порівняно з симпатотоніками. У роботі з новачками проявляли утворені умовні рефлекси без гальмування. Час проходження маршруту конкуру 1 і конкуру 2 вірогідно більший і становить $29,0 \pm 0,6$ ($P < 0,01$), а ускладненого маршруту — $47,3 \pm 2,7$ с ($P < 0,01$), що зайняло на 10 та 17 % більше часу, ніж у симпатотоніків.

Коні української верхової породи з різним тонусом автономної нервової системи показали неоднакові результати умовно-рефлекторної діяльності під час виконання вправ конкуру різної складності, швидкісного пробігу та забігу на витривалість, а також у роботі з новачками. Коні-нормотоніки української верхової породи показали найкращі результати у дистанційних пробігах на витривалість, у роботі з новачками проявляли утворені умовні рефлекси без гальмування. Коні-симпатотоніки краще проявляють породні якості у конкурі. Коні-ваготоніки ліпше зарекомендували себе у дистанційних пробігах на витривалість і в роботі з новачками.

Ключові слова: КОНІ, УМОВНО-РЕФЛЕКТОРНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ТОНУС АВТОНОМНОЇ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ, КОНКУР, ШВИДКІСНИЙ ПРОБІГ